

KLIIMAMINISTEERIUM

Pr Ülle Madise
Õiguskantsleri Kantselei

Teie 19.12.2023 nr 7-7/231785/2306488

Meie 06.02.2024 nr 21-3/23/5996-2

Vastuskiri õiguskantsleri päringule seoses elektrikatkestustega

Austatud õiguskantsler

Pöördusite Kliimaministeeriumi poole saamaks selgitusi viimasel ajal Elektrilevi OÜ teeninduspiirkonnas esinenud elektrikatkestuste kohta.

Vastuseks Teie küsimustele selgitame all järgnevat:

1. Kas ja kuidas täidab Kliimaministeerium talle hädaolukorra seadusega pandud kohustusi elektrivarustuse toimepidevuse tagamiseks: kas on tehtud või tehakse järelevalvet, nagu on ette nähtud hädaolukorra seaduse § 37 lõike 1 punktis 3?

Hädaolukorra seaduse § 37 lõike 1 punkti 3 kohaselt peab elutähtsat teenust korraldav asutus (antud juhul Kliimaministeerium) tegema järelevalvet elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise, sealhulgas elutähtsa teenuse katkestusi ennetavate meetmete rakendamise üle. Oleme järelevalvet Elektrilevi OÜ kui elutähtsa teenuse osutaja üle teinud läbi elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani kinnitamise protsessi, mille raames hindame ka planeeritud katkestusi ennetavaid meetmeid ja nende rakendamist.

Siinkohal on oluline rõhutada, et elektrivaldkonnas ei ole teenuse kvaliteet ja toimepidevuse tagamine reguleeritud ainuüksi hädaolukorra seadusega, vaid põhjalikumalt on seda tehtud hoopiski elektrituruseaduses ja selle alusel antud õigusaktides, näiteks majandus- ja kommunikatsiooniministri 6. aprilli 2004. a määruses nr 42 „Võrguteenuste kvaliteedinõuded ja võrgutasude vähendamise tingimused kvaliteedinõuete rikkumise korral“ (edaspidi *kvaliteedinõuete ja võrgutasude määrus*), ning nende nõuete täitmise üle teeb omakorda järelevalvet Konkurentsiamet. Vältimaks paralleelsüsteemide loomist oleme sidunud hädaolukorra seaduse alusel antud elektrivaldkonna elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuded¹ eelpool nimetatud võrguteenuse kvaliteedinõuetega. Seega sisuliselt teeb Konkurentsiamet järelevalvet ka hädaolukorra seaduse alusel pandud elektri toimepidevuse nõuete täitmise üle. Siiski ei ole hetkel Konkurentsiameti kaasamine piisavalt selge näiteks elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüside ja plaanide kinnitamise protsessi, mistõttu oleme Riigikantseleile teinud kooskõlastamisele esitatud hädaolukorra seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse

¹ majandus- ja taristuministri 28. juuni 2018. a määrus nr 37 „Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded elektriga varustamisel“

eelnõu² raames ettepaneku täiendada õigusruumi nii, et elektrivaldkonna elutähtsa teenuse osutajate koostatavaid toimepidevuse riskianalüüse ja plaane tuleb esitada arvamuse avaldamiseks mh ka Konkurentsiametile. See võimaldab süsteemsemalt hinnata, kas Konkurentsiameti järelevalve käigus väljatulnud puudused on likvideeritud või mitte.

2. Kas jaotusvõrguettevõtja Elektrilevi OÜ võrguteenuse taastamise toimingud on korraldatud otstarbekalt?

Elektrilevi OÜ lähtub võrguteenuse taastamisel majandus- ja taristuministri 28. juuni 2018. a määruses nr 37 „Elutähtsa teenuse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded elektriga varustamisest“ kehtestatud nõuetest, mis paneb paika nii teenuse katkestuse lubatud ajad kui ka teenuse taastamise korralduse.

Teenuse katkestuste lubatud ajad on samad, mis on kehtestatud kvaliteedinõuete ja võrgutasude määruses, ning selle kohaselt tuleb jaotusvõrgus rikkest põhjustatud katkestus kõrvaldada:

- 1) 12 tunni jooksul ajavahemikus 1. aprillist kuni 30. septembrini ja 16 tunni jooksul ajavahemikus 1. oktoobrist kuni 31. märtsini;
- 2) 72 tunni jooksul, kui tarbimiskoha elektritoide on tagatud ühe 110 kV trafo või liini kaudu.

Samuti toob nimetatud määrus välja, et erakorralise sündmuse korral, mille alla läheb ka liinide projekteerimisnorme ületav tuul või jääde, tuleb katkestus kõrvaldada 3 päeva jooksul alates sündmuse lõppemisest. Seejuures võib rikest põhjustatud katkestuste kestus jaotusvõrgu ühe tarbimiskoha kohta olla kuni 50 tundi aastas või kuni 100 tundi aastas, kui jaotusvõrgu tarbimiskoha elektritoide on tagatud ühe 110 kV trafo või liini kaudu. Katkestuste aegade ületamisel tuleb Elektrilevi OÜ-l tekitatud ebamugavuste/kahjude eest vähendada ka tarbija makstavat võrgutasu. Lisaks tuleb võimalusel võrguteenus esmajärjekorras taastada nendel objektidel, kus teenuse katkestustega kaasneb vahetu oht inimestele, ning teisena objektidel, mis tagavad elutähtsa teenuse või on seotud riigikaitse tagamiseks vajalike objektide toimepidevusega.

Täpsemad taastamise toimingud, mis võtavad arvesse nii lubatud katkestuste aegu kui ka taastamise prioriteete, on Elektrilevi OÜ lahti kirjeldanud oma elutähtsa teenuse toimepidevuse plaanis. Arvestades olemasolevaid ressursse ja võimekusi on senised taastamise toimingud olnud piisavad ja seetõttu sai nimetatud plaan ka 2022. aastal vastutava ministeeriumi³ poolt kinnitatud. Samas tõestasid eelmise aasta lõpus ligi kuu aega väldanud keerulised ilmastikuolud ja sellega kaasnenud ulatuslikud elektrikatkestused, et pikale venivate olukordade puhul jääb Elektrilevi OÜ ja tema partnerite ressursi siiski väheks, sh reageerivad meeskonnad väsivad. Seega tuleb Elektrilevi OÜ-l käesoleval aastal oma elutähtsa teenuse toimepidevuse plaani uuendamise käigus saadud õpitunnid arvesse võtta ning uuendatud plaan esitada Kliimaministeeriumile ka kinnitamiseks.

3. Kas elutähtsa toimepidevuse nõuete seas võiks olla ka elektrikatkestustest teavitamise ja teabe tagamisele kvaliteedistandardi kehtestamine?

Oleme saanud tarbijatelt tagasisidet, et kui nad oleksid teadnud, kui kaua katkestuse likvideerimine päriselt aega võtab, siis oleksid nad ise hakanud olukorda leevendama (nt rentinud generaatori, vajadusel peatanud ajutiselt mingeid tootmisprotsesse jne). Seega ei ole Elektrilevi OÜ teavitus olnud alati piisav, mistõttu kaalume elektrikatkestustest teavitamise ja teabe kvaliteedistandardi kehtestamist ka õigusruumis.

Samas oleme valmis, et ulatuslikust elektrikatkestustest tekkinud hädaolukorra ajal ei pruugigi Elektrilevi OÜ-l jaguda piisavalt ressursi iga üksiku tarbija teavitamiseks ning sellisel juhul on hädaolukorra lahendava asutusena Kliimaministeeriumil oluline roll vahendada läbi erinevate võrgustike teavet prioriteetsetele tarbijatele, sh kohalikele omavalitsustele, ja laiemalt

² Leitav: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/5a01c794-3d71-4a25-ab71-ced635b417e3>

³ Elektrilevi OÜ toimepidevuse riskianalüüs ja plaan on kinnitatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt, kes oli elektrivaldkonnas elutähtsa teenuse korraldajaks asutuseks kuni 30.06.2023. a. Alates 01.07.2023. a kinnitab Elektrilevi OÜ riskianalüüse ja plaane Kliimaministeerium.

avalikkusele. Oleme põhjalikumalt teabevahetust ja avalikkuse teavitamise põhimõtteid ülevaatamas ka käesoleval aastal hädaolukorra lahendamise plaani uuendamise käigus.

4. Milliseid lahendusi näete ja rakendate elektri võrguteenuste toimepidevuse ja kvaliteedi parandamiseks?

Nii kehtiv energiamajanduse arengukava (edaspidi *ENMAK*) 2030 kui ka planeeritav ENMAK 2035 seavad eesmärgiks, et aastaks 2030 peab katkestuse kestvust tarbimiskoha kohta olema mitte üle 90 minuti. Samuti peab aastaks 2030. aastaks olema 70% jaotusvõrgust kliimakindel. Elektrilevi OÜ andmetel oli 2023. aastal nende võrgus katkestuste kestvus tarbimiskoha kohta 371 minutit ning võrkude kliimakindlus on madalpingevõrgu puhul saavutatud 93% ulatuses, kuid keskpinge puhul on vastav määr kõigest 47%. Seejuures on Elektrilevi OÜ võrgus eluea ületanud vara 26%. Seega on Elektrilevi OÜ võrgu toimepidevuse ja kvaliteedi suurendamiseks vaja täiendavaid investeeringuid, et saavutada ENMAKis ettenähtud riiklike eesmärgid. Lisaks täiendavatele investeeringutele võrku, tuleb Elektrilevi OÜ-l tõhustada ka liinikoridoride hooldust, millele juhtis omakorda tähelepanu Konkurentsiamet 22.12.2023 tehtud ettekirjutuses.

Kõige eelneva mainitu saavutamiseks on Elektrilevi OÜ enda hinnangul vaja 10 aasta lõikes investeeringuid keskmiselt 116 - 166 miljonit eurot aastas. Viimase 5 aasta keskmine aastane investeering on olnud praegu 59 miljonit eurot. Alates eelmise aasta novembrist on toimunud tihedad kolmepoolsed arutelud Elektrilevi OÜ, Konkurentsiameti ja Kliimaministeeriumi vahel selgitamaks välja, kas praegune võrgutariifi lähenemine saab olla jätkusuutlik, et katta ka tuleviku investeeringu vajadusi või on vaja põhimõttelist muudatust võrgutariifi metoodikas ja sellega seotud õigusruumis. Lisaks võrgutariifist saadavatele investeeringute katteallikatele, eraldati eelmisel aastal riigi poolt Elektrilevi OÜ-le täiendavat rahastust võrgu kliimakindluse tõhustamiseks. Taaste- ja vastupidavusrahastu fondist eraldati 38 miljonit eurot taastuenergia paremaks võrku liitmiseks ja kliimakindluse kasvuks ning täiendavat 15 miljonit eurot eraldati riigieelarvest otseselt võrkude kliimakindluse parandamiseks.

Täiendavalt on kavas 2024. aastal üle vaadata ja täiendada kvaliteedinõuete ja võrgutasude määrust. Eesmärgiks on esimeses etapis ette võtta katkestuse lubatavad ajad ja tarbijate jaoks neid lühendada. Teise sammuna, aasta teises pooles, üle vaadata ka kompensatsioonimäärad, nende arvestamise põhimõtted ja suurused.

5. Kas Teie hinnangul on õigusaktides puudusi, mis takistavad võrguteenuse kvaliteeti ja toimepidevust parandamast?

Meie hinnangul on õigusaktides kogu vajalik raamistik olemas, et tagada kvaliteetne ja toimepidev elektriga varustatus. Samas nagu eelpool vastustes viitasime, siis näeme praktikast tulenevalt vajadust teatud sätteid selgemaks ja üheselt mõistetavamaks täpsustada nii hädaolukorra seaduses kui ka elektrituruseaduses ja nende alusel antud aktides.

Arvestades, et Elektrilevi OÜ kuulub Eesti Energia AS kontserni, kelle omanikuks on 100% riik (Rahandusministeeriumi haldusalas), siis näeme lisaks õigusruumi muudatustele täiendava võimalusena parandada Elektrilevi OÜ võrguteenuse kvaliteeti ja toimepidevust läbi omaniku ootuste seadmise. Kliimaministeerium kui energeetika valdkonna poliitikakujundaja saab omakorda anda ka Rahandusministeeriumile selleks vajalikku sisendit.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristen Michal
kliimaminister

Kristel Siiman, 625 6489
kristel.siiman@kliimaministeerium.ee